

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 167/2013-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 13. marca 2013 predbežne prerokoval sťažnosť JUDr. P. Ď., Ž., ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 35 ods. 1, čl. 42 ods. 1 a 3 a čl. 43 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 13, čl. 14 a čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 2 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety pri konaní dizertačnej skúšky 19. apríla 2012 a jej listom bez spisovej značky zo 7. júna 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť JUDr. P. Ď. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. augusta 2012 doručená sťažnosť JUDr. P. Ď. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 35 ods. 1, čl. 42

ods. 1 a 3 a čl. 43 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 13, čl. 14 a čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 2 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety (ďalej len „vysoká škola“) pri konaní dizertačnej skúšky 19. apríla 2012 a jej listom bez spisovej značky zo 7. júna 2012.

2. Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľ bol v decembri 2011 zapísaný na vysokej škole ako externý doktorand. V januári 2012 sa prihlásil na dizertačnú skúšku s témou písomnej časti *„Mechanizmy a donucovacie praktiky kultov a siekt v školskom prostredí mesta Ž.“*, ktorá sa konala 19. apríla 2012, pričom samotný sťažovateľ je názoru, že pre nesplnenie podmienok smernice rektora č. 10/2011 o doktorandskom štúdiu na vysokej škole nešlo o dizertačnú skúšku, ale o *„čudné konanie, resp. čudné stretnutie“*. Nedošlo totiž k čítaniu posudkov jeho školiteľky a oponenta (ktoré mali byť priaznivé) a ani k ďalšej rozprave, nedošlo ani k možnosti, aby mohol preukázať svoje vedomosti v určených predmetoch dizertačnej skúšky. Z príloh pripojených k sťažnosti zreteľne vyplýva, že sťažovateľ bol na dizertačnej skúške skúšobnou komisiou hodnotený klasifikačným stupňom „neprospeš“. Sťažovateľ tvrdí, že *„Nedostal som priestor prezentovať svoju prácu k dizertačnej skúške, len som musel asertívne reagovať na agresívne sugestívne a kapciózne otázky mimoriadneho profesora, čo však komisia neocenila, keďže vzhľadom na všetky okolnosti má ísť o záujmovú skupinu, ktorá si neželá z rôznych nevedeckých dôvodov moje pôsobenie vo vedeckej oblasti.“*

3. V ten istý deň sťažovateľ mailom a 20. apríla 2012 poštovou prepravou odoslal rektorovi vysokej školy list s námietkami proti priebehu dizertačnej skúšky a žiadal ho o opravu rozhodnutia skúšobnej komisie z „neprospeš“ na „vyhovel“. V tomto liste dôvodil najmä tým, že *„V právnom štáte nie je možné, aby ma školiteľ aj oponent odporučili na obhajobu práce k dizertačnej skúške, a aby komisia na tejto skúške skonštatovala, že celá práca je zlá, že má nevyhovujúci rozsah, nevyhovujúcu štruktúru, hoci obidva posudky hovoria niečo opačné. Právny štát nie je lotériou“*. Zároveň polemizoval o otázkach

formálnej úpravy práce. Následne sa sťažovateľ 29. apríla 2012 obrátil mailom aj na kontrolóra vysokej školy, kde popísal priebeh svojej dizertačnej skúšky. V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľ podrobne opisuje mailovú komunikáciu s rôznymi osobami zainteresovanými na jeho doktorandskom štúdiu.

4. Vysoká škola listom zo 7. júna 2012 podpísaným jej kontrolórom sťažovateľovi oznámila, že jeho žiadosť bola rektorom daná na posúdenie vymenovanej kontrolnej skupine a tiež úseku vnútornej kontroly. Na základe výsledku šetrenia kontrolórov, ako i zápisnice z rokovania skúšobnej komisie k dizertačnej skúške bolo konštatované, že pri priebehu dizertačnej skúšky neboli zistené porušenia smernice o doktorandskom štúdiu a rozhodnutie komisie je právoplatné. Zároveň bolo sťažovateľovi oznámené, že mu neprislúcha vrátenie školného a že má právo žiadať o opakovanie dizertačnej skúšky.

5. Ďalej sťažovateľ vysokej škole vyčíta pochybenia súvisiace so zverejňovaním jej interných predpisov, hľadá motívy jej konania a argumentáciu uzatvára tvrdením, že prestieraním toho, že „*čudné konanie*“ malo byť jeho dizertačnou skúškou, došlo k porušeniu:

„Čl. 12 ods. 1 ústavy (rovnosť v dôstojnosti a v právach)

Čl. 12 ods. 2 ústavy (záruka základných práv a slobôd/zákaz diskriminácie)

Čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy

Čl. 35 ods. 1 ústavy (právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň)

Čl. 42 ods. 1 ústavy (právo na vzdelanie)

Čl. 42 ods. 3 (vyučovanie na neštátnych školách len na základe zákona)

Čl. 43 ods. 1 ústavy (právo na slobodu vedeckého bádania)

Čl. 1 dohovoru (záväzok dodržiavať ľudské práva)

Čl. 17 dohovoru (zákaz zneužitia práv)

Čl. 2 dodatkového protokolu k dohovoru (právo na vzdelanie)

Čl. 14 dohovoru (zákaz diskriminácie).“

6. Sťažovateľ vidí porušenie svojich označených práv – osobitne práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru – aj tým, že vysoká škola sa riadne

nevenovala jeho námietkam z mailového podania z 19. apríla 2012 adresovaného rektorovi. V petite sťažnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom rozhodol tak, že jeho práva označené v záhlaví tohto uznesenia boli porušené a žiada priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 624 272 €. Požadovanú výšku primeraného finančného zadost'učinenia sťažovateľ stotožňuje s náhradou škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom porušujúcim jeho označené práva a rozsiahlo vypočítava jednotlivé časti jeho ekonomickej straty (stratená mzda, poplatky a náklady na štúdium, predĺženie jeho dlhodobej nezamestnanosti, strata na výsluhovom dôchodku) a morálnej a psychickej ujmy.

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.

Podľa čl. 35 ods. 1 ústavy každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

Podľa čl. 42 ods. 1 a 3 ústavy každý má právo na vzdelanie. Zriaďovať iné školy ako štátne a vyučovať v nich možno len za podmienok ustanovených zákonom; v takýchto školách sa môže vzdelávanie poskytovať za úhradu.

Podľa čl. 43 ods. 1 ústavy sloboda vedeckého bádania a umenia sa zaručuje.

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Podľa čl. 17 dohovoru nič v tomto dohovore sa nemôže vykladať ak, akoby dávalo štátu, skupine alebo jednotlivcovi akékoľvek právo vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov zameraných na zničenie ktoréhokoľvek z tu priznaných práv a slobôd alebo na obmedzovanie týchto práv a slobôd vo väčšom rozsahu, než to Dohovor ustanovuje.

Podľa čl. 2 dodatkového protokolu nikomu sa nesmie odoprieť právo na vzdelanie. Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výuky, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.

8. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde

nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

9. Pred posúdením sťažnosti pri jej predbežnom prerokovaní musel ústavný súd najskôr ustáliť jej predmet, keďže sťažnosť napísaná na 29 stranách a doplnená 37 prílohami obsahuje veľmi podrobný a obsiahly popis situácií interpretovaných sťažovateľom, ktoré nastali (mali nastať) pred a po dizertačnej skúške sťažovateľa, ktorá sa konala 19. apríla 2012. Z obsahu sťažnosti vyvodil ústavný súd dva okruhy opatrení, resp. postupov vysokej školy, v ktorých sťažovateľ vidí porušenie svojich označených práv: (i) najskôr sťažovateľ namieta porušenie jeho práv postupom vysokej školy pri konaní jeho dizertačnej skúšky 19. apríla 2012 a následne (ii) jej postupom pri vyhodnocovaní jeho námietok z 19. apríla 2012, ktorý vyvrcholil listom zo 7. júna 2012.

10. Pokiaľ ide o tú časť sťažnosti, ktorá smeruje proti postupu vysokej školy pri konaní dizertačnej skúšky sťažovateľa, čím malo dôjsť najmä k porušeniu jeho práva na vzdelanie, slobodnú voľbu povolania a slobodu vedeckého bádania, v tejto časti je sťažnosť nielen zjavne neopodstatnená, ale aj predčasná, neprípustná a na jej prerokovanie nemá ústavný súd právomoc. Zjavná neopodstatnenosť sťažnosti je daná tým, že neúspešné vykonanie akejkoľvek skúšky na akejkoľvek vysokej škole (verejnej alebo súkromnej) nemôže v zásade samo osebe viesť k porušeniu označených práv. Uvedené platí v prípade sťažovateľa o to viac, že išlo o prvý termín dizertačnej skúšky, a vnútorný predpis vysokej školy pripúšťal možnosť prihlásiť sa na opakovaný termín dizertačnej skúšky, čo sťažovateľ mohol a mal využiť v záujme ochrany jeho dotknutých práv.

11. Právo na vzdelanie zaručené ústavou aj dodatkovým protokolom k dohovoru nemožno absolutizovať, keďže získanie akademického titulu (v prípade sťažovateľa PhD.), je viazané na splnenie podmienok uvedených v zákone č. 131/2002 Z. z. o vysokých

školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysokých školách“) a konkretizovaných v príslušnom študijnom programe. Ich splnenie posudzujú v rámci priebežného hodnotenia, záverečného hodnotenia či štátnych skúšok príslušní vysokoškolskí učitelia, skúšobné komisie zložené z vysokoškolských učiteľov, ako aj významných odborníkov z praxe a v konečnom dôsledku osvedčujú orgány akademickej samosprávy. Z obsahu sťažnosti a jej príloh nevyplýva, aký bol ďalší osud štúdia sťažovateľa na vysokej škole. V každom prípade však platí, že prípadné nespĺnenie požiadaviek vyplývajúcich zo študijného programu alebo študijného poriadku vedie k dôsledku predpokladanému v § 66 ods. 1 písm. c) zákona o vysokých školách, teda k vylúčeniu zo štúdia, o čom sa rozhoduje rozhodnutím.

12. Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov. Predčasnosť a neprípustnosť sťažnosti je takto daná tým, že proti prípadnému rozhodnutiu o vylúčení zo štúdia sa sťažovateľ môže brániť žalobou o preskúmanie jeho zákonnosti podľa § 247 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku (podľa ustanovení tejto hlavy sa postupuje v prípadoch, v ktorých fyzická osoba alebo právnická osoba tvrdí, že bola na svojich právach ukrátená rozhodnutím a postupom správneho orgánu, a žiada, aby súd preskúmal zákonnosť tohto rozhodnutia a postupu).

13. Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon. Podľa § 7 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku v občianskom súdnom konaní súdy preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány. Podľa § 244 ods. 2 a 3 Občianskeho súdneho poriadku v správnom súdnictve preskúmajú súdy zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, ako aj orgánov záujmovej samosprávy a ďalších právnických osôb, ako aj fyzických osôb, pokiaľ im zákon zveruje rozhodovanie o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb

v oblasti verejnej správy (ďalej len „rozhodnutie správneho orgánu“). Rozhodnutiami správnych orgánov sa rozumejú rozhodnutia vydané nimi v správnom konaní, ako aj ďalšie rozhodnutia, ktoré zakladajú, menia alebo zrušujú oprávnenia a povinnosti fyzických alebo právnických osôb alebo ktorými môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb priamo dotknuté. Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy každý kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd. Keďže je zrejmé, že prípadné rozhodnutie o vylúčení sťažovateľa zo štúdia na vysokej škole sa bezprostredne dotýka jeho základného práva na vzdelanie a keďže ide o doktorandské štúdium, tak aj jeho slobody vedeckého bádania, nemožno toto rozhodnutie rozumne vylúčiť zo súdneho prieskumu. Právomoc všeobecného súdu v správnom súdnictve preskúmať zákonnosť a ústavnosť takéhoto rozhodnutia vylučuje právomoc ústavného súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy).

14. Obdobné závery pritom platia aj vo vzťahu k druhej časti sťažnosti, kde sťažovateľ namieta postup vysokej školy pri vyhodnocovaní jeho námietok z 19. apríla 2012, ktorý vyvrcholil listom zo 7. júna 2012. Podľa § 244 ods. 4 a 5 Občianskeho súdneho poriadku súdy v správnom súdnictve rozhodujú o návrhoch na uloženie povinnosti orgánom verejnej správy konať o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy a konajú aj o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy. Ak teda sťažovateľ v sťažnosti vytýka vysokej škole (ktorá je podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku správnym orgánom) nezákonnosť v jej postupe a nečinnosť pri vybavovaní jeho námietok, čím malo dôjsť k zásahu do jeho označených práv (na vzdelanie, na účinný prostriedok nápravy a iných), bolo jeho povinnosťou pred podaním sťažnosti ústavnému súdu podať návrh na začatie konania príslušnému správnomu súdu, do ktorého právomoci patrí toto rozhodovanie (§ 250t a § 250v Občianskeho súdneho poriadku). Právomoc všeobecných súdov aj v tomto smere vylučuje právomoc ústavného súdu.

15. V súlade so stabilnou judikatúrou ústavného súdu zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú v občianskom súdnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásady uvedenej predovšetkým v čl. 127 ods. 1 ústavy a zopakovanej v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, I. ÚS 48/2010). Až v prípade, že nie je dosiahnutá náprava v systéme všeobecného súdnictva, môže sa uplatniť ochrana poskytovaná ústavným súdom, avšak iba v rozsahu limitovanom aspektom ústavnosti.

16. Iba za predpokladu, že sťažovateľ využil všetky jemu dostupné právne prostriedky súdnej a inej ochrany svojho základného práva alebo základnej slobody a nebol s ich uplatnením úspešný, môže predložiť – prostredníctvom sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy – namietané porušenie tohto práva alebo základnej slobody ústavnému súdu. K tomu treba dodať, že sťažovateľ nemá podľa ústavy a zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinný postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Aj všeobecné súdnictvo je totiž zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy a § 1 a § 7 Občianskeho súdneho poriadku). Ústavný súd nie je oprávnený a povinný poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol domáčať ochrany v konaní pred všeobecným súdom vlastnými dovolenými a Občianskym súdnym poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (podobne napr. m. m. I. ÚS 85/97, II. ÚS 35/02, II. ÚS 78/02). Ak existuje taký všeobecný súd, ktorý v súlade so všeobecnou právomocou podľa čl. 142 ods. 1 ústavy má aj zákonom vymedzenú právomoc konať

o ochrane konkrétneho základného práva alebo slobody, ústavný súd nie je zásadne oprávnený prijať sťažnosť na ďalšie konanie. Prijatiu takej sťažnosti bráni princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy (II. ÚS 54/02).

17. Vychádzajúc zo všetkých uvedených skutočností ústavný súd sťažnosť sťažovateľa pri predbežnom prerokovaní odmietol, a to pre neprípustnosť, nedostatok právomoci na jej prerokovanie, ako aj pre zjavnú neopodstatnenosť. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (priznanie primeraného finančného zadosťučinenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. marca 2013